

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради PhD 12453
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії – Владика Володимир Васильович, 1999 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2022 році Київський національний університет імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Право», аспірант кафедри Всесвітньої історії та релігієзнавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, виконав акредитовану освітньо-наукову програму Історія та археологія.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена рішенням Вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, від 24 березня 2026 року, наказ № 88, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – Кліш Андрій Богданович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Рецензентів

Прийдун Степан Васильович – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Офіційних опонентів

Грубінко Андрій Васильович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету;

Мелещенко Тетяна Володимирівна – кандидат історичних наук, доцент, декан історичного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова;

Толстов Сергій Валеріанович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач відділу трансатлантичних досліджень Державної установи «Інститут всесвітньої історії Національної академії наук України» на засіданні «20» травня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки Володимиру ВЛАДИЦІ на підставі публічного захисту дисертації «Україна–НАТО: історико-політичний аспект співпраці (1991-2022)» за спеціальністю 032 Історія та археологія.

Дисертацію виконано в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль.

Науковий керівник – Алексієвець Леся Миколаївна, доктор історичних наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, який містить нові науково обґрунтовані результати, отримані здобувачем в процесі проведення досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 03 Гуманітарні науки. Дисертація виконана державною мовою, відповідно до вимог МОН, освітньо-наукової програми закладу, специфіки галузі знань та спеціальності. Дотримано усіх вимог пункту 6 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 5 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України категорії «Б»; 4 публікації у збірниках матеріалів і тез конференцій.

Статті, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Владика В. В. Базові ціннісні орієнтири НАТО: безпека та демократія. Український шлях. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 72, т. 1. С. 37–42. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-1-5>.

2. Владика В. В. Розвиток співпраці між Україною та НАТО в період президентства Віктора Януковича. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2025. Вип. 85, т. 1. С. 12–15. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/85-1-2>.

3. Владика В. В. Поглиблення партнерства з НАТО у 2014–2022 роках: Програма розширених можливостей і статус кандидата. *Літопис Волині*. 2025. Чис. 33. С. 54–58. <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2025.33.08>.

4. Владика В. В., Алексієвець Л. М. Україна та НАТО у стратегічній культурі пострадянського простору: від історичного спадку до кризи 2014 року. *Вісник науки та освіти*. 2025. Вип. 11 (41). С. 3555–3566. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11\(41\)-3555-3566](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-11(41)-3555-3566).

5. Владика В. В., Алексієвець Л. М. Еволюція та інституалізація євроатлантичного курсу України в умовах російської збройної агресії (2014–2021). *Вісник науки та освіти*. 2026. Вип. 2 (44). С. 3140–3154. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2\(44\)-3140-3154](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-2(44)-3140-3154).

У дискусії взяли участь голова, рецензент, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Кліш Андрій Богданович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Без зауважень.

Грубінко Андрій Васильович – доктор історичних наук, професор, професор кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету, із зауваженнями:

1. У підрозділі 1.1. на стор. 26 в класифікації історіографії дослідження за проблемно-хронологічним принципом варто, по-перше, чітко визначитися з вживанням термінів «етап» – «період», і по-друге, хронологічно конкретизувати третій період та виділити четвертий, сформулювавши їх в

такій послідовності: 2014 - 2022 роки – період «радикальної зміни наукової парадигми, де фокус досліджень змістився на розробку стратегій протидії гібридним загрозам», що було характерно саме для цього періоду російсько-українського протистояння; від 2022 року до сучасності – період «інструментального забезпечення інтеграції як єдиного гаранта збереження національного суверенітету в умовах воєнної агресії». Тобто необхідно виділити період після верхньої хронологічної межі авторського дослідження, що логічно охоплює час переосмислення проблематики після 2022 року.

2. У параграфі 1.2. «Джерельна база» в рамках першої групи джерел (нормативно-правові акти та офіційні документи) варто окремо виділити підгрупу Стратегічні концепції НАТО. Ідеться усього про три документи 1991, 1999 та 2022 років, тексти яких дають розуміння концептуальних трансформацій завдань діяльності НАТО на різних історичних етапах та відповідно установок щодо співпраці з Україною.

3. Верхню хронологічну межу дослідження варто конкретизувати – червень 2022 року – прийняття на Мадридському саміті НАТО нової Стратегії концепції Альянсу, яка вперше з 1999 зафіксувала нові реалії системи євроатлантичної безпеки.

4. На сторінці 39 дисертації автором вказано, що «у джерельну базу дослідження включено також... матеріали міжнародних наукових конференцій, наукові збірники та публікації...». Однак наукові публікації в історичній науці не вважаються джерелами дослідження, а відносяться до його історіографії.

5. В роботі варто було згадати про слабкі сторони функціонування Альянсу саме на початковому етапі повномасштабної військової агресії Росії проти України на весні 2022 року. Адже тоді НАТО себе практично не проявило як хаб допомоги Україні. Натомість остання надходила переважно від окремих держав через двосторонні контакти і Контактної групи допомоги Україні «Рамштайн».

6. Варто більш критично підійти до аналізу здатності сучасного НАТО

стати дієвим гарантом безпеки для України в силу оперативної процедурної та військово-технічної неспроможності ефективно протидіяти практиці застосування новітніх озброєнь і тактики військової агресії, насамперед з використанням дронів технологій.

7. Варто більш чітко розставити акценти щодо процедурних проблем прийняття рішень в структурах НАТО, які явно стоять на заваді набуттю членства України. Звідси і необхідність подати авторську позицію щодо того, чому саме НАТО продовжує далі гальмувати питання прийняття України до своїх лав і чи взагалі необхідно спішити Україні з членством в умовах поступового виходу українського ВПК на рівень домінування в системі військово-технічного сегмента функціонування європейської системи безпеки.

Мелешенко Тетяна Володимирівна – кандидат історичних наук, доцент, декан історичного факультету Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, із зауваженнями:

1. Огляд історіографії проведено на високому рівні, автор приділив належну увагу доробку вітчизняної наукової школи. Разом з тим, праця лише зміцнила б свої позиції за умови ширшого залучення праць зарубіжних дослідників, тому вбачається за доцільне рекомендувати дисертанту активніше інтегрувати погляди іноземних фахівців у поле наукової дискусії.

2. Слід зауважити, що попри ґрунтовний аналіз міжнародного аспекту в першій частині підрозділу 2.1 «Політико-соціальні трансформації у світовому та регіональному вимірах наприкінці існування СРСР», його друга половина, де розглядається внутрішня ситуація в радянських республіках, виглядає дещо відірваною від загальної логіки праці. Такий підхід зумовлює певний нахил у бік описовості розпаду СРСР, що не повною мірою сприяє з'ясуванню конкретних чинників, які заклали фундамент саме для майбутньої взаємодії з євроатлантичними структурами.

3. Автор розглядає період 2000–2004 рр. та політику Л. Кучми як етап офіційного проголошення курсу на НАТО. Проте в роботі дещо недостатньо

висвітлено внутрішню суперечність цієї політики: чи було це щирим стратегічним вибором еліти, чи лише інструментом для подолання міжнародної ізоляції.

4. Дисертація ґрунтовно аналізує військові та нормативні аспекти співпраці, проте менше уваги приділено еволюції суспільної свідомості. Зокрема, викликає інтерес питання: чому попри інтенсивну роботу Центру інформації та документації НАТО, рівень підтримки Альянсу залишався критично низьким аж до 2014 року? Робота лише виграла б від глибшого аналізу причин неефективності програм інформування громадськості у період 2005–2012 років.

5. Автор вводить цікаве поняття «парадоксу інтеграції» напередодні 2022 року. Проте виникає дискусійне питання: чи могла Україна реально розраховувати на членство лише на основі високої оперативної сумісності Збройних Сил, ігноруючи незавершеність реформ у судовому та антикорупційному секторах? Бажано було б чіткіше визначити вагу «невійськових» критеріїв НАТО, які часто ставали формальним приводом для політичного блокування з боку окремих держав-членів (Німеччини, Франції).

6. Підтримуючи тезу автора про ефективність «гнучкої безпеки» (Люблінський трикутник), варто водночас зауважити на певній обмеженості таких форматів. Викликає сумнів спроможність малих альянсів замінити собою парасольку колективної безпеки НАТО (Стаття 5). Вбачається за доцільне обговорити, чи не створюють такі «мікро-союзи» ілюзію безпеки, яка може дезорієнтувати державне планування в умовах повномасштабної конвенційної війни.

Толстов Сергій Валеріанович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач відділу трансатлантичних досліджень Державної установи «Інститут всесвітньої історії Національної академії наук України», із зауваженнями:

1. В роботі виявлено декілька фактологічних та термінологічних помилок. Це зокрема стосується хронологічних меж у підрозділі 3.2. «Трансформація євроатлантичного курсу України: від Плану дій до політики позаблоковості (2000–2013)» та підрозділі 3.3. «Трансформація євроатлантичного курсу України в умовах російської збройної агресії (2013–2022)» (с. 13). В цьому контексті принципове зауваження опонента полягає у тому, що загальновизнаним хронологічним початком прямої російської агресії проти України вважається 2014 рік.

При цьому в тексті дисертації автор переважно посилається на період 2014-2022 рр., який використовує правильні хронологічні межі, хоча подекуди зустрічається і згадування періоду 2013–2022, що є немотивованим з точки зору реальної послідовності історичних подій.

2. Стосовно рішення президента В. Ющенка щодо відновлення положення про орієнтацію на НАТО у тексті «Военної доктрини України» вказано, що «першочерговим завданням нового керівництва стало відновлення правової легітурності (?) курсу», яка була суттєво підірвана наприкінці каденції Л. Кучми. (с. 158).

3. Опонент вважає помилковим твердження дисертанта, що результатом впровадження у ЗСУ модульної J-структури та реформи управлінських структур ЗСУ відповідно до стандартів НАТО (на виконання рішень 2018-2021 рр.) «став перехід від пострадянської моделі територіальних управлінь до корпусної системи» (с. 204-205). Дисертант стверджує, що «сформовані за євроатлантичним зразком армійські корпуси стали базовими автономними з'єднаннями, де впроваджена J-структура отримала своє безпосереднє бойове застосування» (с. 205). Однак як відомо, станом на 24 лютого 2022 р. основним організаційним принципом ЗСУ була бригадна організація комплектування, а перехід на корпусну структуру організації військових з'єднань був схвалений лише у 2025 р.

При цьому принагідно виникає декілька взаємопов'язаних запитань, зокрема:

- Наскільки чітко стандарти НАТО визначають базовий принцип комплектування військових з'єднань? Чи діє тут принцип обов'язковості? Приміром у США та ФРН бригади або бригадні бойові групи входять до складу дивізій як органів управління. У Туреччині до складу Сухопутних військ входять оперативні з'єднання (на штат корпусів), дивізії та бригади. При цьому принцип комплектування збройних сил передбачає одночасне співіснування дивізій та бригад як основних тактичних з'єднань.

Отже, як стверджують військові аналітики, в умовах тривалої оборонної війни бригадний принцип організації ЗСУ, який був взятий за зразок до 2025 р., виявився менш ефективним і конкурентоспроможним, аніж принцип побудови на основі дивізій та корпусів, які здатні контролювати більші ділянки фронту.

- Чи всі стандарти НАТО, пов'язані з управлінням військами, виявили свої переваги від час повномасштабної російсько-української війни? Сучасні українські та західні військові оглядачі стверджують, що ряд правил НАТО, які стосуються управління військами в умовах бойових дій, виявилися неефективними в умовах російсько-української війни. В цьому сенсі було б бажано диференціювати доцільність чи недоцільність впровадження тих чи інших стандартів з урахуванням досвіду бойових дій.

4. В своїй роботі дисертант висвітлював переважно позитивні аспекти, які характеризували співпрацю України з НАТО в період 2014–2022 рр. Тим не менше, у ці роки ряд країн НАТО дотримувалися ембарго на постачання Україні зброї, а деякі країни, приміром ФРН, створювали перешкоди навіть на комерційну купівлю оптичної стрілецької зброї та військових матеріалів українськими компаніями, включаючи спеціальні марки сталі. Ці аспекти детально висвітлювалися окремими українськими авторами (В. Бадрак) та спеціалізованим виданням Defense Express.

5. Твердження автора про те, що сценарії маневрів за участі України та держав-членів НАТО (RapidTrident, SeaBreeze та ClearSky) еволюціонували від миротворчих операцій до «відпрацювання колективної відсічі

повномасштабній агресії» (с. 222) потребує принаймні характеристики та аналізу легенди цих навчань .

6. Концептуальні зауваження опонента стосуються деяких положень підрозділів 4.1. «Досвід та потенціал Збройних Сил України як активний чинник модернізації системи трансатлантичної безпеки» (с. 198-223) та 4.2. «Геополітична роль України у формуванні нової архітектури безпеки на східному фланзі Альянсу» (с. 224-258).

Так, автор стверджує, що «напередодні 2022 року Збройні Сили України володіли не лише унікальним бойовим досвідом, а й високим рівнем інституційної інтегрованості у безпекові структури трансатлантичного простору» (с. 223), а також, що набуття статусу ЕОП (статусу партнера з розширеними можливостями) та перехід до моделі «інтелектуального донорства» засвідчили трансформацію України з реципієнта допомоги у стратегічного суб'єкта колективного стримування на східному фланзі НАТО (с. 223).

Такі твердження виглядають як очевидні перебільшення, адже заяви Дж. Байдена та Й. Столтенберга на початку повномасштабного воєнного вторгнення РФ декларували категоричне спростування будь-якої причетності США і НАТО до російсько-української війни, що заперечувало практичне застосування «колективного стримування». Ситуація почала поволі змінюватися лише після першого засідання «Контактної групи з питань оборони України» (формат «Рамштайн»), яке відбулося 26 квітня 2022 р., однак усі держави-члени НАТО продовжують цілковито заперечувати союзницькі відносини з Україною навіть у ролі «невоюючих союзників».

Водночас сам автор дисертації визнає, що в реаліях Східної Європи «вакуум безпеки» означає відсутність дієвих колективних гарантій захисту з боку провідних держав, що створює сприятливе середовище для зовнішньої агресії (с. 224).

7. В роботі міститься також декілька технічних помилок, які утім не впливають на зміст викладення матеріалу.

Прийдун Степан Васильович – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та релігієзнавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, із зауваженнями:

1. Визнаючи ґрунтовність здійсненого здобувачем історіографічного аналізу, вважаємо за доцільне звернути увагу на необхідність ширшого залучення доробок іноземних науковців для забезпечення вищого рівня репрезентативності та компаративності дослідження, а також простеження зміни підходів до вивчення відносин Україна-НАТО за хронологічним та територіальним принципом.

2. Параграф 2.1. перевантажений висвітленням трансформаційних процесів у радянських республіках напередодні дезінтеграції СРСР.

3. Зосереджуючись на аналізі відносин Україна-НАТО, автор, характеризуючи окремі періоди, не достатньо враховує роль двосторонніх міждержавних відносин між Україною і США, які є ключовими бенефіціарами Альянсу, а також зовнішньополітичні стратегії Вашингтона, зокрема вплив "перезавантаження" відносин між США і рф за Б. Обама на євроатлантичні прагнення нашої держави.

4. Обґрунтування ролі України як "східного щита" Альянсу подекуди супроводжується певними гіперболізаціями геополітичного потенціалу нашої держави, це обумовлюється не стільки відсутністю аргументів, скільки спробою надати відповідь, чи потрібен цей щит НАТО, особливо його членам, які не належать до східного флангу.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» — членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Володимиру ВЛАДИЦІ ступінь доктора філософії

з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 032 Історія та археологія. Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова

разової спеціалізованої вченої ради

Андрій КЛІШ